

Vahva opioidilääkitys syöpäkivun hoidossa

Syöpäkivun hoidossa käytetään **säännöllisen** pitkävaikutteisen opioidilääkityksen lisänä lyhytvaikutteista ns. läpilyöntikipulääkettä. Läpilyöntikipulääkkeen annos tulisi olla noin 1/6 pitkävaikutteisen opioidilääkityksen vuorokausiannostuksesta.

Opioidilääkityksen aloitus

Opioidilääkityksen alkaessa potilaalle tulee antaa riittävästi tietoa lääkityksestä. Ennen lääkityksen aloitusta kirjataan potilaan kivun lähtötilanne. Lääkityksen aikana, etenkin alkuvaiheessa tehoa ja haittavaikutuksia tulee **arvioida säännöllisesti**. Opioidilääkityksen rinnalla aloitetaan aina laksatiivilääkitys ennaltaehkäisevästi.

Kipulääkitys aloitetaan ensisijaisesti suun kautta, ellei siihen ole estettä. Jos kipua ei voida hoitaa suun kautta annettavilla lääkkeillä, vaihtoehtoisia antoreittejä ovat i.v., s.c tai kipulaastari, josta lääke imeytyy tasaisesti verenkiertoon ihon läpi.

Syöpäpotilailla vältetään kipulääkkeen antamista lihakseen hematoomavaaran ja kivuliaisuuden vuoksi. Kakektiset syöpäpotilaat eivät saa riittävää kivunlievitystä kipulaastarin kautta.

Opioidien haitat

Yleisin haittavaikutus on ummetus, opioidilääkityksen suolta lamaavan toiminnan vuoksi.

Lääkityksen alkaessa voi esiintyä **pahoinvointia, väsymystä ja huimausta**, jotka jäävät lääkityksen jatkuessa usein pois. Pahoinvointiin käytetään tarvittaessa pahoinvoinnineläköitystä. Opioidilääkitystä kannattaa kuitenkin jatkaa lievestä haittavaikutuksista huolimatta. Suurien lääkeannosten haittavaikutuksia voivat olla kutina, hikoilu, näköhäiriöt ja lihasnykäykset.

Hengityksen lamaantuminen on pitkäaikaisessa käytössä harvinaista, jos annostus on oikea. Kipupotilaalla kipu toimii hengityslaman vastavaikuttajana.

Opioidit saattavat aiheuttaa tarkkaavaisuuden heikkenemistä, joten autolla ajossa tulisi noudattaa varovaisuutta.

Korvattavuus

Syöpäkivun hoidossa vahvat opioidit ovat 100 % korvattavia, jos lääke kuuluu korvattavuuden piiriin. Korvattavuutta varten tarvitaan B-todistus.

Lääkkeiden hävittäminen

Käytetyt sekä käyttämättömät lääkkeet ja laastarit on toimitettava apteekkiin hävitettäväksi. Osastolla lääkkeet ja laastarit hävitetään kiinteään lääkejätteeseen.

Potilaan ohjaus ja seuranta

Potilaalle ohjataan kipulääkkeen käyttö suullisesti ja kirjallisesti. Ohjauksessa korostetaan kipulääkkeen ottoa ohjeen mukaisesti. Lääkkeen vaikuttavuuden seuranta ja potilaan kivun arviointi tulee olla säännöllistä. Potilasta ohjataan itse arvioimaan kipua ja lääkehoidon vaikutusta. Lääkityksen tehoa seurataan vähintään kerran työvuorossa ja/tai jokaisella polikliinisellä käynnillä. Arviointien tulokset kirjataan. Hoitajan kirjauksesta tulee ilmetä; miksi lääke on annettu, milloin annettu ja miten vaikuttanut.

Pitkävaikutteinen opioidilääkitys

- Otetaan säännöllisesti ohjeiden mukaan, jotta saavutetaan tasainen vaikutus
- Suun kautta otettuna, lääkkeen vaikutus alkaa hitaasti, noin kahden tunnin kuluessa
- Kipulaastarin vaikutus alkaa vasta 12 - 18h kuluessa laastarin laitosta. Huippupitoisuus saavutetaan 24h kuluessa. Laastari vaihdetaan kolmen vuorokauden välein.
 - Poikkeuksena Norspan kipulaastari, jonka vaihtoväli 7vrk. Ei suositella syöpäkivun hoitoon.
- Ohjataan potilaalle [kipulaastarin laitto](#) ja muut siihen liittyvät käyttöohjeet
- Siirryttäessä suun kautta annostelusta kipulaastariin annetaan viimeinen tabletti samalla kun kipulaastari kiinnitetään

Lyhytvaikutteinen opioidilääkitys (läpilyöntikipulääke)

- Käytetään pitkävaikutteisen kipulääkityksen lisänä, hoitamaan ohimenevää kivun pahenemista
- Vaikutus alkaa nopeasti, 15–30 minuutin kuluessa
- Huomioi ja ohjaa läpilyöntikipulääkkeen ennaltaehkäisevä käyttö potilaalle kipua aiheuttavissa tilanteissa
- Pitkävaikutteisen lääkkeen määrää tulee lisätä, jos läpilyöntikipulääkkeen tarve on yli neljä kertaa vuorokaudessa.

Annostuksen pienentäminen tai lopettaminen tapahtuu suunnitelmallisesti ja vähitellen vieroitusoireiden välttämiseksi. Potilas ei saa lopettaa lääkettä tai muuttaa annostusta omin päin. Syöpäkivun hoidossa opioideilla ei ole kattoannosta, vaan annosta nostetaan vasteen mukaan. Riippuvuuden syntyminen on harvoin ongelma syöpäpotilaan kivunhoidossa. Riittävän tiedon antaminen kivusta ja sen hoidosta lievittää usein potilaan kipulääkkeeseen liittyviä ennakkoluuloja.

Jatkohoidon turvaaminen

Huomioi hoitopaikan vaihtuessa tai kotiutuessa, että potilaan opioidilääkitys jatkuu keskeytyksettä. Kotiutuessa tarkista lääkkeen riittävyys seuraavaan hoitojaksoon tai vastaanottokertaan asti. Varmista, että potilaan kotiutuessa hänelle on tehty **B-todistus** lääkkeen korvattavuudesta.

Konsultoi hoitavaa lääkäriä lääkitykseen liittyvissä muutoksissa. Hoitajalla on tärkeää rooli tiedon välittäjänä potilaan kivunhoidossa. Vaikeissa kiputilanteissa voit ottaa yhteyttä Satasairaalan anestesia-lääkäriin tai kipuhoitoonhoitajaan.